

# Kamuoyu Oluşturma Aracı Olarak Adalet Yürüyüşü'nün Söylem Analizi(\*)

Uğur Can AYMELEK(\*\*)

## Öz

Bu çalışmanın temel amacı kamuoyu oluşturma amacıyla gerçekleştirilen Adalet Yürüyüşü'nü eleştirel söylem analiziyle incelemektir. Araştırma kapsamında değerlendirilen metinler Cumhuriyet Halk Partisi'nin resmi web sitesinden yazılı dokümanlar hâlinde alınarak kullanılmıştır. Araştırmanın amacı kamuoyu oluşturmak üzere düzenlenen eylemin hangi konuları insanların gündemine taşıdığını ve hedef kitlesinin kimler olduğunu ortaya çıkarmaktır. Bu bağlamda görülmüştür ki gerçekleştirilen yürüyüş dönemin Olağanüstü Hal (OHAL) uygulamaları ve 2017 referandumu ile geçilen Cumhurbaşkanlığı Hükümet sistemi eleştirilerini gündeme taşımıştır. Öte yandan referandum sürecinde oluşan "Hayır" bloğunun yürüyüşün ana hedef kitlesi olduğu görülmüştür. Dönemin iktidarının siyasi alanda eleştirisinin yürüyüşün hedefi olduğu tespit edilmiştir. "Adalet" teması etrafında "siyasi", "hukuki" ve geniş anlamda "toplumsal eşitsizlik" konularına işaret eden bir söylem çerçevesinin inşa edildiği belirlenmiştir. "Hak, Hukuk, Adalet" sloganının bu üç alanı kapsamak üzere kullanıldığı görülmüştür. OHAL uygulamaları "darbe," "sivil darbe" biçiminde nitelenirken, hükümete yönelik olarak "diktatörlük" nitelenmesi kullanılmıştır. Yürüyüşe katılanlar ise "mağdurlar," "adalete susayanlar" olarak nitelenmiştir. Çalışmanın sonucunda, OHAL dönemi uygulamalarının siyasi eleştirisinin yürüyüşün ana hedefini oluşturduğu belirlenmiştir.

**Anahtar Kelimeler:** Kamuoyu, Kamuoyu Oluşturma, Siyasal İletişim, Adalet Yürüyüşü.

## Özgün Araştırma Makalesi

**Geliş Tarihi:** 22.04.2024

**Kabul Tarihi:** 27.05.2024

(\*) Bu makale 2019 tarihli "Siyasal İletişimde Kamuoyu Oluşturma Aracı Olarak Adalet Yürüyüşü'nün Söylem Analizi" isimli Yüksek Lisans tezinden üretilmiştir.

(\*\*) Doktora Öğrencisi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.

**E-posta:** ugurcanaymelek@gmail.com

**ORCID ID:** <https://orcid.org/0009-0002-7000-1976>



Uğur Can Aymelek, "Kamuoyu Oluşturma Aracı Olarak Adalet Yürüyüşü'nün Söylem Analizi," *Üsküdar Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, no. 18 (Mayıs 2024): 45-60.

DOI: <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.10.18.137>



Bu eser [Creative Commons Atf-GayriTicari-Türetilemez 4.0 Uluslararası Lisansı](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/) ile lisanslanmıştır.

# Discourse Analysis of the Justice March as a Tool for Public Opinion Formation(\*)

Uğur Can AYMELEK(\*\*)

## Abstract

The main purpose of this study is to analyze the Justice March, which was carried out with the aim of shaping public opinion, through critical discourse analysis. The texts evaluated within the scope of the research were obtained in written document form from the official website of the Republican People's Party. The aim of the research is to reveal which issues the action organized to shape public opinion, brought to people's attention and who its target audience was. In this context, it has been observed that the march brought to the forefront criticisms of the State of Emergency (SoE) measures of the period and the Presidential Government System introduced by the 2017 referendum. Furthermore, it was observed that the main target audience of the march was the "No" bloc formed during the referendum process. It was determined that the political criticism of the government of the period was the target of the march. It was identified that a discourse framework indicating political, legal, and broadly social inequalities was constructed around the theme of "justice." It has been observed that the slogan "Rights, Law, Justice" is used to cover these three areas. The State of Emergency measures were described as a "coup," a "civil coup," and the government as a "dictatorship," while the participants of the march were referred to as "victims" and those "thirsty for justice." It was determined that criticizing the political consequences of the state of emergency practices constituted the main target of the march.

**Keywords:** Public Opinion, Public Opinion Formation, Political Communication, March for Justice.

## Original Research Article

**Submission Date:** 22.04.2024

**Acceptance Date:** 27.05.2024

(\*) This article is derived from the 2019 Master's thesis titled "Discourse Analysis of the Justice March as a Tool for Public Opinion Formation in Political Communication."

(\*\*) PhD Student, Istanbul University, Institute of Social Sciences

**E-mail:** ugurcanaymelek@gmail.com

**ORCID ID:** <https://orcid.org/0009-0002-7000-1976>



Uğur Can Aymelek, "Discourse Analysis of the Justice March as a Tool for Public Opinion Formation,"  
Üsküdar University Journal of Social Sciences, no. 18 (May 2024): 45-60 .

DOI: <https://doi.org/10.32739/uskudarsbd.10.18.137>



This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial-NoDerivatives 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-nc-nd/4.0/).

## Giriş

“Özgürlük fethedilir, armağan olarak alınmaz.  
Özgürlüğün izini sürekli ve sorumlulukla sürmek gerekir.”<sup>1</sup>  
Paulo Freire.

Kamuoyu çeşitli biçimlerde ve farklı özellikleriyle tanımlanmaya çalışılan sosyo-psikolojik bir kavram olarak çerçevelenmektedir. İletişim alanının önemli düşünürlerinden Edward Bernays kamuoyunun iki farklı biçimine vurgu yapar: Dar Anlamlı Kamuoyu ve Geniş Anlamlı Kamuoyu. Buna göre dar anlamıyla kamuoyu, bir toplumun ya da toplum kesiminin belirli bir zaman diliminde bir nesne, olay ya da kişiye dönük olarak şekillenen düşüncesidir. Geniş anlamda etkileme kabiliyeti vasfını öne çıkaran kullanımıyla ise kamuoyu, bir grubun ya da geniş bir kitlenin tutumlarını etkileme gücü olarak işaret edilmektedir. Bu etkileme gücüne dair farklı vurgularda bulunmasının yanı sıra Bernays, kamuoyu yaratmak ve yönlendirmek için insan içgüdülerini anlamaktan, grup çıkarlarının temsiliyetiyle ilgili bilgi sahibi olmaktan ve topluma yakınlaşmanın fiziksel araçları olan kitle iletişim araçlarının öneminden bahsetmektedir.<sup>2</sup> Kamuoyu, oluşum dinamikleri kadar siyaset ve toplumsal yaşamı nasıl etkilediği konusunda da önem kazanan bir olgudur.<sup>3</sup> Bu sebeptendir ki kamuoyuna dair araştırmalar giderek çeşitlenen ve yaygınlaşan bir veri toplama aracı hâline gelmiştir. Bu anlamıyla kamuoyu hem oluşan/ oluşturulan hem de araştırılan bir toplumsal olay olarak siyasal düzlemin önemli bir bileşeni konumundadır.

Türkiye’de kamuoyu oluşturma etkinlikleri çeşitli düzlemlerde görülmektedir. Bunların içinde özellikle 2017 yılında Cumhuriyet Halk Partisi (CHP) genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu’nun başlattığı ve geniş kitlelerin gündemine giren Adalet Yürüyüşü özellikle Türkiye siyasal hayatında önemli vakalardan biri olmuştur. Adalet Yürüyüşü’nün ortaya çıkma süreci Türk siyasi hayatının yakın tarihindeki en önemli vakalardan bir diğeri olan 15 Temmuz darbe girişimi ve devamındaki Olağanüstü Hâl (OHAL) dönemiyle birlikte ele alındığında bütünlüklü bir çerçevede anlamlandırılacaktır. Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) 20 Temmuz 2016 tarihinde OHAL çerçevesinde kanun hükmünde kararname (KHK) çıkarma yetkisini hükümete vermiştir. Bu yetki 2 yıl süresince toplamda 7 defa uzatılarak uygulanmıştır. OHAL uygulaması süreci devam ederken 16 Nisan 2017 tarihinde yapılan referandum sonucunda Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemi kabul edilmiştir. Referandum süreci muhalefet ve iktidar grupları arasında seçimin meşruiyeti konusunda sert tartışmaların ortaya çıktığı bir süreç yaşanmıştır. Bu tartışmalar ekseninde referandum süreci “evet” ve “hayır” blokları çerçevesinde belirginleşen bir siyasal yapı ortaya çıkarmıştır. OHAL süreci uygulamaları referandum sonrasında da iktidar ve muhalefet arasındaki tartışmaları devam ettirmiştir. Bu

<sup>1</sup> Paulo Freire, *Ezilenlerin Pedagojisi*, çev. Dilek Hattatoğlu. (İstanbul:Ayrıntı Yayınları, 2008), 25.

<sup>2</sup> Edward Bernays, “Manipulating Public Opinion: The Why and The How,” *American Journal of Sociology*, 33, ( Mayıs 1928): 958.

<sup>3</sup> Robert Y. Shapiro, “Public Opinion and American Democracy,” *Public Opinion Quarterly* 75, (Aralık 2011): 982–1017.

siyasal konjonktür içerisinde CHP Milletvekili Enis Berberoğlu'nun tutuklanması sonrasında CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu tutuklama kararını protesto etmek amacıyla Ankara'dan İstanbul'a kadar sürecek olan bir yürüyüş düzenleyeceğini açıklamıştır.<sup>4</sup> "Adalet Yürüyüşü" olarak isimlendirilen bu yürüyüş 15 Haziran 2017'de Ankara'dan başlamış ve 9 Temmuz 2017 tarihinde İstanbul'da sonlandırılmıştır.

Adalet Yürüyüşü içeriği, süresi ve etkisi bağlamında dikkat çekici bir kamuoyu oluşturma eylemliliği örneğidir. Bu yürüyüş halktan parlamenterlere yönelen değil, parlamenterlerin halka yönelerek gerçekleştirildiği bir eylem olması dolayısıyla siyaseti etkileme bahsinde neredeyse tersten işlediğini söyleyebileceğimiz bir içerik oluşturmuştur. Siyasal hayatın olağan akışında toplumsal grupların çeşitli etkinlik biçimleriyle kamuoyu oluşturarak parlamenterleri etkilemeye çalıştığı bilinmektedir. Öte yandan Adalet Yürüyüşü, parlamenterlerin halkı mobilize etme yoluyla siyasal etkinliğini artırma biçiminde gelişmiştir. Bunun yanı sıra uzun süre -25 gün- devam eden ve her gün değişen katılımcılar/bölgeler ile kitle medyasının gözden kaçırılmayacağı süregelen bir haber konusu olmuştur.

Türkiye siyasetinde kamuoyu oluşturma konusunda özgün bir örnek olarak gerçekleştirilen Adalet Yürüyüşü ile ilgili olarak bu çalışmada, Ruth Wodak'ın Söylem-Tarihsel analiz yöntemi çerçevesinde aşağıda belirtilen beş sorunun cevabı aranmaktadır:

1- Adalet Yürüyüşü çerçevesinde hangi toplumsal grupların etkilenmesi hedeflenmiştir? (İç gruplar nasıl inşa edilmiştir?) Yürüyüş'ün talepleri kim ya da hangi gruplara yönlendirilmektedir? (Dış grup nasıl inşa edilmiştir?)

2-Oluşturulan iç ve dış gruplar hangi özellikler ile sunulmuş ve tanımlanmıştır?

3-Adalet söylem teması içerisinde hangi alt tema konuları hangi topoiler (tartışma konuları) çerçevesinde argümente edilmiş ve haklılaştırılmıştır?

4-Adalet Yürüyüşü'nün ortaya çıkış sebebi olan OHAL ve buna bağlı uygulamalar Kemal Kılıçdaroğlu'nun söylemlerinde nasıl çerçevelenmiştir?

5-Söylemi oluşturan dilsel sunumlar nasıl yoğunlaştırılmış ya da hafifletilmiştir?<sup>5</sup>

Bu çerçevede eylemin hangi konuları kamuoyu gündemine taşıdığı ve hedef kitlesinin kimler olduğu analiz edilmiştir. Çalışmada, söylem analizi yöntemi ile Adalet Yürüyüşü'nde öne çıkan konuşmalar incelenmiş, adalet söyleminin inşası analiz edilmiştir. Buna göre yürüyüşün temel sloganı olan "adalet" kavramı ile "siyasi," "hukuki" ve "toplumsal" düzeylerde eşitsizlik konularına işaret edildiği belirlenmiş ve ilgili konuların müsebbibi olarak siyasi iktidar işaret edilmiştir. Öte yandan süresi ve farklı katılımcı profillerine açık bir hat oluşturması dolayısıyla geniş bir kitleye ulaşılması hedeflenmiştir. Son olarak, yürüyüşün hedefinin ana eksenini OHAL dönemi uygulamalarına yönelik siyasi meşruiyetin sorgulanmasının oluşturduğu belirlenmiştir.

<sup>4</sup> "Kılıçdaroğlu "Adalet Yürüyüşü"ne Başladı," Bianet, son güncelleme 15 Haziran 2017, <https://bianet.org/haber/kilicdaroglu-adalet-yuruyusu-ne-basladi-187456>

<sup>5</sup> Ruth Wodak, "The Discourse-Historical Approach," *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde, ed. Ruth Wodak ve Michael Meyer (Great Britain: Sage Publication, 2001):73.

## Kamuoyu ve Kamuoyu Oluşturma Süreci

Kamuoyu kavramı oluşumu, sınırları ve işlevleri ile bağlantılı bir biçimde geniş yelpazede ele alınan bir konu alanını kapsamaktadır. Temel anlamda bir konu hakkındaki belirlenmiş düşüncelerin bir araya gelmesi olarak tanımlanabilmektedir.<sup>6</sup> Kavramla ilişkili iki alt öğeden biri “oy” yani “kanaat” kavramıdır. Kanaat, sosyoloji ve psikoloji disiplinlerinin ortak çalışma alanları çerçevesinde incelenen bir olgudur.<sup>7</sup> Bu kavram, bir olgu, durum ya da kişiye yönelik geliştirilen düşünce biçiminde tanımlanabilir. Kanaat kavramı toplumun tartışmalı konu ile ilgili farklı görüşlerinin tartışılabilirdiği bir unsur çerçevesinde oluşan duruma işaret etmektedir. Bu tartışma ekseninde çıkar gruplarının toplumu etkileme niyetleri de ön plana çıkabilmektedir.<sup>8</sup> Bu bağlamda kanaatler, siyaset bilimi açısından kamuoyu oluşumunun temel birimi olarak yönetim mekanizmasını etkileyebilme özelliği ile ele alınmaktayken iletişim disiplini çerçevesinde oluşum dinamikleri bağlamında ele alınmaktadır. Kanaatlerin zeminini oluşturan önemli bir kavram olarak tutumlar vurgulanmaktadır. Kişilerin çevresel unsurların etkileri ve kendi yaşantıları yoluyla nesne, olay ya da kişilere yönelik geliştirdikleri düşünme ve davranış biçimleri tutum olarak tanımlanmaktadır. Tutumlar, bireylerin ilişkide buldukları bu kişi, olay ya da olgulara yönelik olumlu-olumsuz görüşlerini barındırmaktadır.<sup>9</sup> Bireysel olarak işleyen bu karar mekanizmasına rağmen oluşturulan fikir birliğinin bireysel görüşlerin aşıldığı bir noktada kurulabildiği belirtilmektedir.<sup>10</sup> Yani kamuoyu bireylerin görüşlerinden müteşekkil olmasına rağmen bu görüşlerle sınırlı kalmayan bir yapıya sahiptir. Zira bireylerin karşılıklı akıl yürütme sırasında, yalnızken ulaşacaklarından farklı bir sonuca ulaşabileceği belirtilmektedir.<sup>11</sup> Bu bağlamda kamuoyunun birey-toplum etkileşimine işaret eden sosyo-psikolojik doğasının kaynakları öne çıkmaktadır.

Kavramı oluşturan diğer bileşen kamudur. Kamu, özel olanın karşısında kamusal kavramıyla bağlantılı bir tanımlamaya karşılık gelmektedir.<sup>12</sup> Kamu kavramı siyaset bilimi açısından en geniş açıklamasında hükümete dahil olmayan kişi ve toplumsal grupları işaret etmektedir. Kamular çoğunlukla ortaya çıkan bir sorun nedeniyle bir araya gelen bireylerin oluşturduğu insan grupları olarak nitelenebilir. Buna bağlı olarak her durumda disiplinli bir yapı arz etmeleri beklenmez. Bunun yanı sıra işaret edilen kamuları oluşturan bireyler aktif ya da pasif durumda bulunabilirler. Bireylerin tekil düşünsel pozisyonları kamuoyu vasfını oluşturabilme kapasitesine sahip değildir. Bir konu hakkında kamuoyu oluşabilmesi ve bu kamuoyunun toplumu etkileyebilecek bir etki gücü oluşturabilmesi için ilgili sorun üzerine

<sup>6</sup> Harwood L.Childs, “By Public Opinion I Mean,” *Public Opinion Quarterly* 3, (1939): 327.

<sup>7</sup> Cengiz Anık, “Kamuoyunu Oluşturan Araçlar,” *Gazi İletişim Dergisi* 1-2, (1994): 90.

<sup>8</sup> Duygu Sezer, *Kamuoyu ve Dış Politika* (Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi Yayınları,1972)

<sup>9</sup> Michael Milburn, *Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset* çev. Ali Dönmez ve Veli Duyan. (İstanbul: İmge Yayınları,1998):26-27.

<sup>10</sup> Walter J. Shepard, “Public Opinion,” *American Journal of Sociology* 15, (Temmuz 1909): 35.

<sup>11</sup> Floyd H.Allport, *Toward a Science of Public Opinion. Public Opinion Quarterly* 1, (1937): 10.

<sup>12</sup> Necdet Atabek ve Erdal Dağtaş, *Kamuoyu ve İletişim*, (Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, 1998):195.

gerçekleşen tartışmaların kamusal bir nitelik edinebilmesi gerekmektedir.<sup>13</sup> Bu sebepten ötürü sorunun kapsamı ve temsil gruplarının genişliğine bağlı olarak kamuoyu oluşumunun yaygın ve güçlü olarak gelişebilmesi gerçekleşebilmektedir.<sup>14</sup>

Farklı disiplinlerin çalışma alanları dolayısıyla yaptıkları değerlendirmeler kamuoyu kavramının oluşumunda ön plana çıkan kaynakları görünür kılmaktadır. Bireysel tutum süreçleri, toplumsal etkileşim biçimleri ve içinde yaşanan siyasi rejimlerin özellikleri de dahil olmak üzere kamuoyunun çevre unsurlarla birlikte yeniden şekillenen bir yapı olduğu anlaşılmaktadır. Birey ve toplum arasındaki bu etkileşimli doğası sebebiyle sosyoloji ve psikoloji alanlarının kesişiminde bir olgu olarak işaret edilmektedir.<sup>15</sup> Öte yandan bu etkileşimli doğası kamuoyu oluşumu konusunda kamusal tartışma ve iletişim süreçlerinin önemini ortaya çıkaran bir özellik olarak kavranabilir. İnsanların ortak düşünce ve kararlarıyla ilgili olduğuna işaret edilen bu kavramın modern yönetim sistemleri açısından önemi demokrasinin işletim mekanizmalarından biri olarak konumlandırılmasıyla ilgilidir. Zira siyaset bilimi disiplini içerisindeki demokrasi kuramları açısından kamuoyu, devlet ve kitleler arasında kurulan bir etkileşim zemini olarak görülmektedir. Bu bağlamda kitlelerin hükümetin karar mekanizmalarına iradi biçimde katılma zemini olarak çerçevelenebilir.<sup>16</sup> Bu içeriği dolayısıyla siyaset bilimi alanıyla ilişkili olarak kamuoyu, ortaya çıkan bir sorun karşısında bir araya gelen grup ya da grupların sorun hakkında paylaştıkları ortak düşünce olarak tanımlanabilmektedir.<sup>17</sup> Kamuoyu ile kamusal alan arasındaki ilişki tarihsel bağlamıyla Jürgen Habermas tarafından ele alınmıştır. Siyasal güç paylaşım alanlarının vasıflarına işaret ettiği kadar bu alanlar vasıtasıyla kamusal mekânların dönüşen işlevlerine de referans veren bir kavram olarak ele alınmaktadır.<sup>18</sup> Farklı grupların etkileşim içerisinde olduğu tartışma alanı olarak anılabilmektedir. Bir anlamda siyasal grupların toplumsallaşma sahnesidir. Bu anlamda kamusal alan statik bir olguya değil, dönüşüme açık bir dinamizme yakındır. Bir karşılaşma alanı olarak çeşitli eşitsiz etkileşim faktörlerinin gözlenebildiği ancak şiddet unsurlarının dönüştürülmesiyle diyalogu öne çıkaran bir iletişim sürecinin sağlanmasına imkân sunmaktadır.<sup>19</sup> Araştırma konusu olarak ele alınan Adalet Yürüyüşü kamusal alanın kamuoyu oluşumu çerçevesinde kullanımının örneklemini de oluşturmaktadır.

Demokratik rejimlerde kamuoyu, kitlelerin denetleme ve siyasal kararlara etkiye bulunabilme araçlarından biri olarak görülmektedir. Bu bağlamda siyasi temsilcilerle etkileşim kurulabilen platform ve araçların çeşitliliği rejimin demokratik nitelikleri bakımından önem arz etmektedir. Kamuoyunun, siyasi temsilcilerin karar alma sürecine yönelik etkisi dolayısıyla

<sup>13</sup> Nermin Abadan, *Halk Efkârı Mefhumu ve Tesir Sahaları* (Ankara: Yeni Matbaa, 1956.)

<sup>14</sup> Arsev Bektaş, *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi* (İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996):49

<sup>15</sup> Cengiz Anık, "Siyasi Rejimler ve Kamuoyu," *Selçuk İletişim Dergisi* 1,(1999): 81.

<sup>16</sup> Wolfgang Donsbach ve Michael W. Traugott (ed.), *The SAGE Handbook of Public Opinion Research*, (London:Sage Publications, 2008): 1-5.

<sup>17</sup> Münci Kapani, *Politika Bilimine Giriş* (Ankara: Bilgi Yayınevi, 2007): 161.

<sup>18</sup> Jürgen Habermas, *Kamusal Alanın Yapısal Dönüşümü*, çev. Tanıl Bora, Mithat Sançar. (İletişim Yayınları. İstanbul, 2021.): 179-185.

<sup>19</sup> Eric Dacheux, *Kamusal Alan* çev. Hüseyin Köse (İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.)

demokratik rejimlerin meşruiyet zeminine katkıda bulunan bir mekanizması bulunduğu işaret edilmektedir.<sup>20</sup> Bu sebeplerle kamuoyu, demokratik siyasetin işleyiş mekanizması açısından önem taşımaktadır. İktidar ve kitleler arasındaki etkileşim, bu işleyiş mekanizmaları sebebiyle oy verme davranışıyla son bulmamakta, farklı alan ve düzeylerde süreklileşmektedir. Kamuoyunun oluşumu bu süreçlerin karşı çıkma, destekleme ve denetleme yollarıyla kitleler tarafından şekillendirilebilme kapasitesini artırabilecektir. Bu sebeple Adalet Yürüyüşü, temsilcileri, süresi ve kamusal alana yayılma yoğunluğu çerçevesinde kamuoyu oluşturma sürecinin önemli bir örneği olarak araştırmanın konusu hâline gelmiştir.

### Araştırmanın Metodolojisi

Bu araştırma, dönemin CHP genel başkanı Kemal Kılıçdaroğlu'nun gerçekleştirdiği Adalet Yürüyüşü'nü, kamuoyu oluşturma çerçevesinde ele almaktadır. Bu amaç kapsamında “adalet” söyleminin nasıl ve hangi bağlamlarda inşa edildiği, yürüyüş sırasında gerçekleştirilen üç farklı konuşmanın eleştirel söylem analizine tabi tutulması yoluyla ortaya konulması amaçlanmaktadır. Bu çerçevede gerçekleştirilen eylemliliğin temel metinleri olarak da değerlendirilebilecek konuşmalar olan 15 Haziran 2017 tarihli Güvenpark konuşması, 20 Haziran 2017 tarihli “TBMM Grup Toplantısı”<sup>21</sup> konuşması ve 9 Temmuz 2017 tarihli “Adalet Mitingi”<sup>22</sup> konuşması söylem analiziyle incelenmiştir.

Araştırmanın yöntem perspektifini oluşturan eleştirel söylem analizinin temel amacını, toplum yaşamının belirleyicileri olan güç, hegemonya ve ideoloji bağlamında değerlendirilen toplumsal dinamiklerin söylem içerisine gömülü yapılarının ortaya konması oluşturmaktadır.<sup>23</sup> Bu biçimiyle dilin kullanımının ötesindeki toplumsal ilişkiler içerisinde etkileşimde bulunan bireylerin ortaya koyduğu pratik aksiyonlara yönelmektedir. Eleştirel söylem analizi yazı, konuşma ve diğer sözel unsurlar aracılığıyla yeniden üretilen sosyal anlamların inşa stratejilerini çözümlemeyi amaçlamaktadır.<sup>24</sup> Zira söylemler, sosyal yaşam dâhilindeki hegemonik yapıyı yeniden inşa edebilir, konumunu güçlendirebilir ve sürdürülmesinde kullanılabilirler ya da tersine mevcut hegemonik ilişkilerin dönüştürülmesinde rol alabilirler.<sup>25</sup>

<sup>20</sup> Stuart N. Soroka, Christopher Wlezien, *Degrees of Democracy: Politics, Public Opinion and Policy* (Cambridge University Press, New York, 2010): 2-3.

<sup>21</sup> “20 Haziran 2017 tarihli TBMM Grup Konuşması (Adalet Yürüyüşü'nün 6. gününde Çamlıdere Yol Ayrımı),” son güncelleme, 20 Haziran 2017, <https://chp.org.tr/haberler/20-haziran-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi-adalet-yuruyusunun-6-gununde-camlidere-yol-ayrimi>

<sup>22</sup> “Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun Maltepe Adalet Mitingi Konuşması,” son güncelleme, 9 Temmuz 2017, <https://chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglunun-maltepe-adalet-mitingi-konusmasi-9-temmuz-2017>

<sup>23</sup> Teun Van Dijk, “Critical Discourse Analysis” *The Handbook of Discourse Analysis* içinde, ed. Deborah Schiffrin, Deborah Tannen, Heidi E. Hamilton, (Massachusetts: Blackwell Publishers, 2001), 352.

<sup>24</sup> Teun Van Dijk, “Principles of Critical Discourse Analysis,” *Discourse & Society* 4, (1993): 250.

<sup>25</sup> Chris Barker ve Dariusz Galasinski, *Cultural Studies and Discourse Analysis: A Dialogue on Language and Identity* (Londra: Sage Publications, 2001):65.

Toplumsal düzen, mikro düzeyde gerçekleşen günlük sosyal pratiklerin makro düzeyde işlemeye devam eden karmaşık ve girift bir biçimi olarak tarif edilebilir. Eleştirel söylem analizinin bu sosyal pratikler çerçevesini açıklama arayışındaki sosyal teorilerle dilbilimsel teoriler arasında bir tür bağdaştırıcı biçimde çalıştığını söylemek doğrudur. İşaret edilen bu toplumsal sistem ile dilbilimsel özellikler arasındaki ortak söylem/gösterge alanı “söylemin düzeni” olarak işaret edilmektedir.<sup>26</sup> Söylemin bu yapısal düzeni çerçevesinde anlam üretimini sağlayan pratikler söylemin farklı tür ve biçimlerini yansıtmaktadır. Bu tür ve biçimlerin temel özelliklerinden birinin egemenlik ilişkilerinin yansması olduğunu belirten Norman Fairclough, anlamı oluşturan söylem düzenleri içerisindeki güç dağılımlarının kimi zaman açık kimi zaman -kitle iletişimi gibi- örtük bir durumda olduğunu belirtmektedir.<sup>27</sup>

Eleştirel söylem analiziyle ortaya konulmak istenen, anlamı çözümlmek ve bu çözümlme yoluyla söylemin yapısı hakkında yorumlama yapmaktır. Oluşturulan söylemin ideolojik-politik içeriğine odaklanan bu söylem analizi türü, söylemi üreten olayın bağlamı çerçevesinde gerçekleştirdiği çözümlme yoluyla metin aracılığıyla ulaşılmak istenen amacı ortaya çıkarmaya çalışmaktadır.<sup>28</sup> Araştırmanın yöntemini oluşturan, dili ve diğer gösterge unsurlarını da kapsayacak biçimde ortaya koyan Ruth Wodak'ın Söylem-Tarihsel analizi, söylem ve toplumun ortaya koyduğu sosyal pratiklerin bileşenleri arasındaki tarihsel ilişki ve sürekliliğinin incelenerek ortaya konulmasını amaçlamaktadır. Eleştirel söylem analizi geleneği içerisinde değerlendirilen Söylem-Tarihsel analiz yöntemi toplumsal felsefe temeli etrafında dilbilgisel unsurlarla sosyal teorilerin eklektik bir biçimde analize dahil edilmesinden oluşmaktadır. Bu kapsamda yöntem üçlü bir analiz mekaniği çerçevesinde şekillenmektedir. Metnin kendisinde ortaya çıkan tutarlılık ya da tutarsızlıklar, kendi içerisindeki ilişkiler çerçevesinde belirlenir. “Sosyal teşhisçi eleştiri” mantığıyla Söylem-Tarihsel analiz, söylemi oluşturan yöntemlerin sınırlarının ötesinde bağlamsal bir arka plan eşliğinde söylemin ideolojik-politik mahiyetini yorumlamaktadır.<sup>29</sup> Bu anlamıyla analiz yorumlayıcı bir perspektif içermektedir. Bu yöntemin özellikleri disiplinlerarası, eklektik, çeşitli türler arasında bağlantılı bir biçimde sürdürülen, tarihsel bağlamlı ve pratik hedefli oluşuyla karakterize olmaktadır.<sup>30</sup> Eleştirel mekanizması içerisinde söylem ve iletişimin geliştirilmesine dönük öneriler getirebilmektedir.<sup>31</sup> Bu çerçevede Söylem-Tarihsel analiz yöntemi metinler içerisindeki stratejileri deşifre ederek teorik bir yorumlama alanıyla birleştirmektedir. Bu kapsamda kullanılan stratejiler Tablo 1’de gösterilmiştir.

<sup>26</sup> Lillie Chouliaraki ve Norman Fairclough, *Discourse in Late Modernity: Rethinking Critical Discourse Analysis* (Edinburgh: Edinburgh University Press, 1999):16.

<sup>27</sup> Norman Fairclough, *Language and Power* (New York, Longman Group, 1989):49.

<sup>28</sup> Levent Doyuran, “Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde)”, *Erciyes İletişim Dergisi* 5, (Temmuz 2018): 315.

<sup>29</sup> Ruth Wodak, *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual* (New York, Palgrave Macmillan, 2009):35.

<sup>30</sup> Ruth Wodak, “The Discourse-Historical Approach.” *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde, ed. Ruth Wodak ve Michael Meyer (Londra: Sage Publication, 2001):68-70.

<sup>31</sup> Wodak, “The Discourse-Historical Approach,” 64-65.



**Tablo 1: Söylem Stratejileri<sup>32</sup>**

Strateji	Amaçlar	Araçlar
<b>Gösterim/Adlandırma</b>	İç-Dış Grup İnşası	Üyelik özellikleri, metaforlar, birlikte kullanımlar.
<b>Niteleme</b>	Sosyal aktörleri pozitif ve negatif biçimlerde etiketleme. Küçümsem ya da takdir etmek.	Örtü/açık yüklem, olumlu olumsuz özelliklere yapılan atıflar.
<b>Argümantasyon</b>	Olumlu veya olumsuz atıfların gerekçelendirilmesi.	siyasi içerme veya dışlama, bakış açısını haklı çıkarmak için kullanılan topoiler.
<b>Perspektifleştirme/Çerçeveleme</b>	Konuşmacının bakış açısından olayları konumlandırma.	Olayların ve sözlerin raporlanması, tanımlanması, anlatılması veya alıntılanması
<b>Yoğunlaştırma/Hafifletme</b>	Önermenin sunumunu modifiye ederek güçlendirmek ya da zayıflatmak.	İfadelerin gücünü arttırmak ya da azaltmak.

### Adalet Söyleminin Anlamsal Çerçevesi

Söylem-Tarihsel analiz yöntemi kapsamında öncelikle “adalet” kavramının metinler içerisindeki anlamsal çerçevesinin ortaya çıkarılması yerinde olacaktır. Bu bağlamda “adalet” kavramı hangi konular ekseninde kullanılmıştır ve bu kavramın çerçevesi nasıl oluşturulmuştur sorusunun cevabını vermek gerekmektedir. İlgili yöntem içerisinde söylemlerin ortaya çıkarıldığı eylem alanları ve türler önem arz etmektedir. Adalet Yürüyüşü süresince ortaya konulan konuşma türlerinin Söylem-Tarihsel analiz yöntemi içerisinde işaret edilen “Kamuoyu Oluşturma ve Kendini Tanıtma” konuşma türü içerisinde yer aldığı görülmektedir.<sup>33</sup> Bu araştırma kapsamında ele alınan üç farklı örneklem konuşması içerisinde adalet söyleminin “hukuki,” “siyasi” ve “toplumsal” olmak üzere üç temel konu kategorisi çerçevesinde ve özellikle 15 Temmuz darbe girişimi ile bağlantılı olarak gerçekleştirilen OHAL uygulamasını hedef alarak inşa edildiği anlaşılmaktadır. Yürüyüşün devam ettiği süre içerisinde bu temel konu çerçevesinin çeşitli başlıklarda adalet konusunu içeren bir genişleme ile biçimlendiği görülmektedir.

Araştırma kapsamında adalet söylemi bu üç temel konu çerçevesinde örneklenmiş konular üzerinden inşa edilmektedir. Bu bağlamda ele alınan metinler arasındaki söylemsel tutarlılık Söylem-Tarihsel analiz yöntemi çerçevesinde işaret edilen adlandırma, niteleme, argümantasyon, çerçeveleme, yoğunlaştırma/hafifletme stratejileri çerçevesinde analiz edilmektedir.

<sup>32</sup> Wodak, “The Discourse-Historical Approach,” 73.

<sup>33</sup> Wodak, “The Discourse-Historical Approach,” 68.

## Söylem Stratejileri

### 1-Adlandırma Stratejileri (İç-Dış Grup İnşası)

Örnekleme dahil edilen konuşmalar çerçevesinde konuşmacı Kemal Kılıçdaroğlu adalet söylemini ortaya çıkan bir durumu “reddetme” veya “hakını talep etme” üzerinden yürütmekte, iç grubu “talep edenler” ve dış grubu ise “adaleti bozucu unsurları oluşturanlar” biçiminde kurgulamaktadır. Bu bağlantılar ile adalet söylemi içerisinde çerçeveselenen iç grubun “hukuki,” “siyasi” ya da “toplumsal” haklar ekseninde herhangi bir biçimde haksızlığa uğrayan bir kişi, grup ya da kitleyi işaret ettiği açığa çıkmaktadır. Bu bağlamda iç grubu en geniş biçimde tanımlayan çerçevenin adalet talebi olan herkes ile çerçeveslendiği görülmektedir:

“Bu yürüyüşümüzün bir siyasal partiyle ilgisi yok. Bu yürüyüş kutlu bir yürüyüştür. Bu yürüyüş adalet yürüyüşüdür. Adaleti isteyen herkes bu yürüyüşe destek vermek zorundadır.”<sup>34</sup>

Dış grup inşası tutarlı bir biçimde 20 Temmuz 2016 tarihinde OHAL yetkisinin hükümete verildiği gün olması sebebiyle ithamlarında açık biçimde bu yetkiyi kullanan hükümet hedef alınmaktadır. Negatif bir biçimde adlandırılan farklı katmanlarıyla siyasi bağlamda iktidar mensuplarının dış grubu ve itham boyutuyla hedefini oluşturduğu görülmektedir. Bu dış grubun yukarıda zikredilen “haksızlık” koşullarından herhangi birini ortaya çıkaran kimliğiyle grup özelliklerinin öne çıkarıldığı görülmektedir.

### 2- Niteleme Stratejileri

İç grup olarak tanımlanan haksızlığa uğrayan insan, grup ya da kitle için metin genelinde “adalet arayışçıları,” “adalete susayanlar,” “mağdurlar,” “mazlumlar” tanımlamaları yapılmaktadır. İşaret edilen grup için “özgürlük,” “barış,” “bir arada yaşam,” “demokrasi,” “mücadele,” nitelemeleri kullanılmakta ve bu nitelemeler çerçevesinde pozitif atıflarla donatıldığı görülmektedir.

Öte yandan dış grup olarak tanımlanan biçimiyle iktidar ve mensupları “diktatörlük,” “darbeciler,” “20 Temmuz darbesini yapanlar” biçiminde nitelenmektedir. Bu bağlamda dış grup tanımlamasını ilk yaptığı konuşma çerçevesinde belirlemiş bulunmakta ve mevcut yönetimi şu şekilde çerçevelemektedir:

“Biz Türkiye’de kendi topraklarımızda bir dikta yönetimiyle karşı karşıyayız. Dikta istemiyoruz, darbecileri istemiyoruz. 20 Temmuz darbesini yapanları istemiyoruz. Kendi ülkemizde demokrasi istiyoruz, özgürlük istiyoruz.”<sup>35</sup>

<sup>34</sup> “Kılıçdaroğlu “Adalet Yürüyüşü”ne Başladı,” Bianet, son güncelleme, 17 Haziran 2017 <https://bianet.org/haber/kilicdaroglu-adalet-yuruyusu-ne-basladi-187456>

<sup>35</sup> “Kılıçdaroğlu “Adalet Yürüyüşü”ne Başladı.”

### 3- Adalet Söyleminin Argümantasyon Stratejileri

Argümantasyon stratejileri Söylem-Tarihsel analiz yöntemi içerisinde merkez önemdeki açıklama birimlerinden birini oluşturmaktadır. Argümantasyon stratejileri ortaya konulan ana söylem temasının konular ekseninde destekleyici gerekçelerinin oluşturulduğu dilsel birimlere karşılık gelmektedir. Bu kapsamda olumlu veya olumsuz anlamda yapılan nitelermeler argümantasyon stratejileri yoluyla gerçekleştirilmektedir. Olumlu ya da olumsuz olarak kurulan nitelme biçimlerinin teyidi bu çerçevede ortaya konulmaktadır. Bu dilsel destekleme birimleri belirlenen “topoiler” (geleneksel temalar) yoluyla argümanın sağlamaştırılması amacıyla gerçekleştirilmeler üretmektedir. Belirlenen söylem alanı konuları topoiler çerçevesinde argümanlaştırıldığı ve bunların üç konuşma metni içerisinde de metinlerarasılık özellikleri gösterdiği görülmektedir. Bu bağlamda “adalet” topoisi ve söylem temasının işaret edilen konuları çerçevesinde üç konuşmanın içeriğinde argümantasyon kurucu özelliklerin kullanıldığı görülmektedir. Söylem-Tarihsel analiz yöntemi içerisinde açıklanan topoilerden biri olan “adalet” topoisi bir tür koşullu ifade olarak tanımlanmaktadır. Buna göre eğer kişi/durum/eylemler belirli açılardan eşit ise aynı biçimde muamele görmeleri gerekmektedir.<sup>36</sup> Bu bağlamda “Siyasal Adalet” vurgusunun metinler içerisinde yargı mekanizmasının OHAL yetkisi bulunan hükümet tarafından siyasal kararlar çerçevesinde şekillendirildiği ileri sürülmektedir. Kanun Hükmünde Kararname yetkisinin bu saiklerle çalıştırıldığına vurgu yapılarak işten atılma, fişlenme, tutukluluk hâli çerçevesinde sunulan mağduriyet konuları ile adaletsizlik arasında bağlantı kurulmuştur. Bu argümantasyon başlığı adalet topoisi çerçevesinde benzer örnekler tekrarlanmaktadır:

“Herkesin düşüncesine saygılıyız. Herkesin siyasi görüşüne saygılıyız. Ama herkes yargının bağımsızlığını ve adaleti savunmak zorundadır. Biz üzerimize düşeni yapıyoruz adaleti savunuyoruz.”<sup>37</sup>

“Kararnameler çıktı arka arkaya. 105 bin 836 kamu görevlisinin işine son verdiler. Bunlar mı darbeyi yaptı? Sorgusuz sualsiz, kimse sormadı “ya arkadaş bunları hangi gerekçeyle atıyorsun devlet memuriyetinden...” Binlerce işçinin işine son verildi. Hangi gerekçeyle işçinin işine son veriyorsun? Ve kolektif suç ilan ettiler, oluşturdular, tezgahladılar.”<sup>38</sup>

“Neden yürüdük? Bu sorunun cevabını da izin verirsiniz vereyim. Olmayan adalet için yürüdük, mazlumların hakkı için yürüdük, hapisteki milletvekilleri için yürüdük, tutuklu gazeteciler için yürüdük. Üniversitelerden atılan hocalar için yürüdük, Kanun Hükmünde Kararnameyle üniversite hocalarının kapının önüne konulması, görevlerine son verilmesi tam bir demokrasi ayıbıdır.”<sup>39</sup>

<sup>36</sup> Wodak, “The Discourse-Historical Approach,” 75.

<sup>37</sup> “Kılıçdaroğlu “Adalet Yürüyüşü”ne Başladı.”

<sup>38</sup> “TBMM Grup Konuşması,” chp.org, son güncelleme 20 Haziran 2017, <https://chp.org.tr/haberler/20-haziran-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi-adalet-yuruyusunun-6-gununde-camlidere-yol-ayrimi>.

<sup>39</sup> “Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun Maltepe Adalet Mitingi Konuşması,” son güncelleme 9 Temmuz 2017, <https://chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglundun-maltepe-adalet-mitingi-konusmasi-9-temmuz-2017>.

“Sarayın 15 Temmuz, 5 gün sonra 20 Temmuz’da sivil darbe yapıldı, TBMM’nin yetkileri alındı. Adalet mekanizması tamamen siyasi otoriteye bağlandı.”<sup>40</sup>

#### 4- Adalet Söyleminin Çerçevesi

Söylem-Tarihsel analiz içerisinde çerçeveleme olay, olgu ya da eylemlerin konuşmacının bakış açısından aktarılması, tanımlanması ya da raporlanmasıyla gerçekleştirilmektedir. Bu bağlamda farklı bakış açılarından yorumlanabilecek olan olayların konuşmacının ortaya koyduğu çerçeve içerisinde nasıl değerlendirilmekte olduğu açıklığa kavuşturulmaktadır. Adalet Yürüyüşü’nün gerçekleştirilmesindeki ana eksenin milletvekili tutuklanmalarını, işten çıkarmaları ve yargı kararlarını da etkilediği işaret edilen OHAL yetkisinin hükümete verilmesi çerçevesinde oluşması sebebiyle Kemal Kılıçdaroğlu’nun konuşmalarındaki adalet söyleminde OHAL yetkisinin nasıl çerçvelendiğini ortaya koymak araştırma açısından perspektifleştirme birimini oluşturmuştur. Bu bağlamda tüm metinlerde hükümete verilen OHAL yetkisinin bir “darbe,” “sivil darbe,” “20 Temmuz darbesi,” “dikta rejimi” tanımlamalarıyla çerçvelendiği görülmektedir. Aynı şekilde iktidara yönelik olarak “Diktatör” ve “Diktatörlük” tanımlaması kullanılmıştır:

“20 Temmuz’da bir darbe yaptılar. 20 Temmuz darbesini hiç unutmayın. 20 Temmuz OHAL kararname çıkarma yetkisinin hükümete verildiği tarihtir 20 Temmuz darbesi.”<sup>41</sup>

#### 5- Adalet Söyleminin Yoğunlaştırma Stratejileri

Analizin bu aşamasında adalet söylemini güçlendiren ve hafifleten biçimleriyle ifadeleri güçlendiren kullanımlar ortaya çıkarılmaktadır. Konuşmaların kelime evreninin “adalet,” “demokrasi,” “darbeci,” “özgürlük,” “mücadele” kavramları çevresinde temellendirildiği görülmektedir. Bunun yanı sıra “kutlu,” “soylu” gibi manevi çağrışımları olan kavramlar yürüyüşün anlamını derinleştirmek niyetiyle kullanılmış görülmektedir. “Dikta” ve “demokrasi,” “darbe” ve “özgürlük” gibi zıt anlamları çağrıştıran kavramlar art arda ve tezatlık yaratacak biçimde kullanılmıştır. Bu şekilde kavramların çağrıştırdığı iki farklı seçeneğin yarattığı zıtlık etkisinden yararlanılmıştır. Konuşmaların çoğunluğunda “darbe” ve “darbecilik” kavramları negatif algılarından yararlanmak üzere 15 Temmuz 2016’da gerçekleşen darbe girişimine gönderme yapacak biçimde kullanılmıştır. Bu özelliklerin yanı sıra konuşmalarda yoğunlaştırma stratejileri kapsamında değerlendirilebilecek dinî referansların kullanımı görülmektedir. Bu kullanımın farklı hedef kitlelerin anlam dünyalarıyla bağlantı kurmak üzere öne çıkarıldığı düşünülebilir:

<sup>40</sup> “Genel Başkan Kılıçdaroğlu’nun Maltepe Adalet Mitingi Konuşması.”

<sup>41</sup> “TBMM Grup Konuşması.”

“Bakın şunu söyleyeyim, şunu ifade edeyim. Bütün peygamberler adaletten yana olmuştur, bütün peygamberler, evliyalar, enbiyalar adaleti savunmuştur. Adalet bu kadar soylu bir kavramdır diyoruz.”<sup>42</sup>

“Adaleti savunmak için kimseden izin alınmaz. Adalet Allah'ın emridir.”<sup>43</sup>

“Haksızlıklar karşısında susan dilsiz şeytandır.”<sup>44</sup>

## Sonuç

Bu çalışma, Adalet Yürüyüşü'nün ana teması olan “adalet” söyleminin kamuoyu oluşturma eylemi kapsamında inşasını analiz etmektedir. Çalışmada gerçekleştirilen analiz, eleştirel söylem analizi anlayışının Söylem-Tarihsel analiz yöntemi çerçevesinde gerçekleştirilmiştir. Söylem-Tarihsel analiz yöntemi, söylemin inşa edilmesine yönelik uygulanan dilsel stratejiler ve ele alınan konu, olay ya da olguyu açıklayıcı kuramların ortak kullanımıyla oluşturulan eklektik bir yapı arz etmektedir. Bu bağlamda dilsel stratejilerin deşifre edilmesiyle elde edilen analizler kamuoyu oluşturma yöntemleri çerçevesinde açıklanmaktadır. Söylem-Tarihsel analiz yönteminin dilsel stratejilerin çözümlenmesi aşamaları beş temel birim üzerinden gerçekleştirilmektedir. Bu birimler, adlandırma stratejileri, nitelendirme stratejileri, argümantasyon stratejileri, çerçeveleme stratejileri ve yoğunlaştırma/hafifletme stratejileridir.<sup>45</sup> Bu birimler çerçevesinde öncelikle iç ve dış grup inşası gerçekleştirilmiştir. Konuşmalar içerisinde tutarlı olarak iç grup öncelikle OHAL uygulamaları olmak üzere “hukuki,” “siyasi” ve “toplumsal” haklar çerçevesinde bir adaletsizlik ile karşılaşmış olan kişi, grup ya da kitle işaret edilmektedir. Kemal Kılıçdaroğlu yürüyüş çerçevesindeki en geniş iç grubu işaret etmek üzere yürüyüşün partisiyle sınırlı olmadığına, adalet talebi olan herkesin yürüyüşe destek vermesi gerekliliğine vurgu yapmıştır. Dış grup olarak OHAL yetkisinin kullanımı kapsamında iktidar işaret edilmiştir. Oluşturulan iç grup “adalet arayışçıları,” “adaletle susayanlar,” “mağdurlar” ve “mazlumlar” çerçevesinde nitelenirken dış grup olarak işaret edilen iktidar mensupları “diktatörlük,” “darbeciler,” “dikta yönetimi” olarak dönemin en negatif algı yaratan kavramlarıyla nitelenmişlerdir. Bu özellikleriyle Adalet Yürüyüşü pozitif bir çerçevede ve en geniş kitleye ulaşmak üzere nitelenirken, iktidar mensupları negatif ve dar bir yönetim blokunu işaret edecek bir noktadan inşa edilmektedir.

Söylem-Tarihsel analiz yönteminin merkez analiz birimlerinden biri olarak argümantasyon stratejileri metinler içerisinde üç temel varyasyondaki olay ve olgular etrafında temellendirilmektedir. Bu bağlamda işaret edilen olay ve olgular “hukuki,” “siyasi” ve “toplumsal” başlıkları altında ve üç konuyu ortak olarak kesen “adalet” topoi çerçevesinde analiz

<sup>42</sup> “TBMM Grup Konuşması.”

<sup>43</sup> “TBMM Grup Konuşması.”

<sup>44</sup> “Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun Maltepe Adalet Mitingi Konuşması.”

<sup>45</sup> Martin Reissigl ve Ruth Wodak, *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism* (London: Routledge, 2001), 45.

edilmiştir. Bu bağlamda hukuki olarak OHAL çerçevesinde verilen işten çıkarma, mahkûmiyet gibi kararların adaletsiz sonuçlar doğurduğu argümente edilirken, aynı çerçevede alınan siyasi kararların muhalif siyasetçi ve kamuoyunun bastırılması için kullanıldığı savunulmuştur. Toplumsal olarak gerçekleştirilen argümantasyon ise sosyo-ekonomik eşitsizlikler, cinsiyet ayrımı vb. toplumsal sorunlar çerçevesinde inşa edilerek oluşturulmuştur. Perspektifleştirme (çerçeveleme) stratejileri kapsamında yürüyüşün ortaya çıkış sebebi ve argümanlarının yoğunlaştığı nokta olan OHAL uygulamasının Kemal Kılıçdaroğlu'nun bakış açısından nasıl çerçvelendiği ortaya konulmuştur. Bu kapsamda OHAL, "Darbe", "Sivil darbe", "Dikta Rejimi" olarak çerçvelenmiş ve bu yolla meşruiyeti sorgulamaya açılmaya çalışılmıştır. Son olarak ele alınan yoğunlaştırma stratejileri olarak "demokrasi," "darbeci," "özgürlük," "mücadele" gibi kavramların zıtlık oluşturacak kontrast gücü ile konumlandırıldığı görülmektedir. İşaret edilen üç alanı -hukuki, siyasi ve toplumsal- kapsayan "Hak, Hukuk, Adalet" sloganı yürüyüşün merkez sloganı hâline getirilmiştir. Öte yandan yürüyüşün kendisi ve adalet kavramı "kutlu," "soylu," gibi manevi kavramlar çerçevesinde nitelenmesinin yanı sıra adalet kavramı dinî peygamber, halife ve ileri gelen başka dinî figürlerin sözleri çerçevesindeki referanslar yoluyla yoğunlaştırılmaya çalışılmıştır.

Analiz çerçevesinde ulaşılan bulguları özetlemek gerekirse "Adalet Yürüyüşü" çerçevesinde "hukuki," "siyasi" ve "toplumsal" anlamda adaletsizliğe uğradığını düşünen her bireyin katılımına açık, partiler üstü biçimde en geniş katılım sınırlarının hedeflediği görülmektedir. Buna binaen OHAL dönemi yönetimi ortaya koyduğu aksiyonlar sebebiyle hukuksuzluk manasıyla adaletsiz olarak çerçvelenmektedir. Bu bağlamda yürüyüş ve katılımcıları "adalet," "özgürlük," "barış" gibi kavramlarla pozitif yüklenirken OHAL yönetimi darbe ve diktatörlük kavramları etrafında negatif anlamlarla yüklenmiştir. Bu çerçevede kamuoyu nezdinde hükümetin siyasi pozisyonunun meşruiyetinin sorgulanması hedeflenmiştir. Argümantasyon stratejileri bağlamında verilen mahkûmiyet kararları, işten çıkarmalar ve geniş anlamda toplumsal eşitsizlik vurguları adalet söylem teması içerisinde inşa edilmiştir. Bu kapsamda mahkeme kararları ve hükümet tarafından çıkarılan KHK'ların adaletsiz olmasının yanında toplumsal muhalefetin zayıflatılması yönünde kullanıldığına işaret edilmiştir. Tespit edilen çerçeveleme stratejilerinin ise OHAL dönemi kararlarına yönelik olarak "TBMM'nin işlevsiz kılınması," "20 Temmuz sivil darbesi" kalıplarını söylem inşasının parçası olarak kullandığı görülmüştür.

Bir kamuoyu oluşturma eylemliliği olarak Adalet Yürüyüşü gerçekleştirildiği süre boyunca gündem kurma kabiliyetine ulaşabilmiştir. Bu süreç içerisinde çeşitli partiler, sivil toplum kuruluşları, dernek ve sivil vatandaşlar yürüyüşe katılım sağlayarak ya da açıklama yaparak desteklerini göstermişlerdir. Bu bağlamda kamuoyu oluşturma kapsamında gerçekleştirilen Adalet Yürüyüşü'nün hedeflediği amaca ulaştığı söylenebilir. Gerçekleştirilen bu eylemlilik ile ortaya çıkan farklı siyasi sonuçlar gelecek çalışmaların konusu olarak ele alınabilecektir.

## KAYNAKÇA

Abadan, Nermin. *Halk Efkarı Mefhumu ve Tesir Sahaları*. Ankara: Yeni Matbaa, 1956.

Allport, Floyd H.. Toward a Science of Public Opinion. *Public Opinion Quarterly* 1, (Ocak 1937): 7-23.

Anık, Cengiz. "Siyasi Rejimler ve Kamuoyu." *Selçuk İletişim Dergisi* 1, (Mayıs 2014): 78 83.

- Anık, Cengiz. "Kamuoyunu Oluşturan Araçlar." *Gazi İletişim Dergisi* 1-2, (1994): 83-110.
- Atabek, Necdet ve Erdal Dağtaş. *Kamuoyu ve İletişim*. Eskişehir: Eğitim, Sağlık ve Bilimsel Araştırma Çalışmaları Vakfı Yayınları, 1998.
- Aziz, Aysel. *Sosyal Bilimlerde Araştırma Yöntem ve Teknikleri*. Ankara: Nobel Yayınevi, 2008.
- Barker, Chris ve Galasinski Dariusz. *Cultural Studies and Discourse Analysis: A Dialogue on Language and Identity*. Londra: Sage Publications, 2001.
- Bektaş, Arsev. *Kamuoyu, İletişim ve Demokrasi*. İstanbul: Bağlam Yayıncılık, 1996.
- Bernays, Edward. "Manipulating Public Opinion: The Why and The How." *American Journal of Sociology* 33, (Mayıs 1928): 958-971.
- Bianet. "Kılıçdaroğlu "Adalet Yürüyüşü"ne Başladı." Erişim 17 Nisan 2024, <https://bianet.org/haber/kilicdaroglu-adalet-yuruyusu-ne-basladi-187456>
- Chouliaraki, Lilie ve Fairclough, Norman. *Discourse in Late Modernity: Rethinking Critical Discourse Analysis*. Edinburgh: Edinburgh University Press, 1999.
- Childs, Harwood L., "By Public Opinion I Mean," *Public Opinion Quarterly* 3, (Nisan 1939): 327-336.
- Chp. "20 Haziran 2017 Tarihli TBMM Grup Konuşması (Adalet Yürüyüşü'nün 6. Gününde Çamlidere Yol Ayrımı.)" Erişim 20 Nisan 2024, <https://chp.org.tr/haberler/20-haziran-2017-tarihli-tbmm-grup-konusmasi-adalet-yuruyusunun-6-gununde-camlidere-yol-ayrimi>
- Chp. "Genel Başkan Kemal Kılıçdaroğlu'nun Maltepe Adalet Mitingi Konuşması." Erişim 18 Nisan 2024, <https://chp.org.tr/haberler/genel-baskan-kemal-kilicdaroglunun-maltepe-adalet-mitingi-konusmasi-9-temmuz-2017>
- Dacheux, Eric. *Kamusal Alan*. Çeviren: H. Köse, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2012.
- Dijk, Teun, Van. "Critical Discourse Analysis." *The Handbook of Discourse Analysis* içinde, Editörler: Deborah Schiffrin, Deborah Tannen ve Heidi E. Hamilton, 352-372. Massachusetts: Blackwell Publishers, 2001.
- Dijk, Teun Van, "Principles of Critical Discourse Analysis", *Discourse & Society* 4, (Nisan 1993): 249-283.
- Donsbach, Wolfgang ve Traugott, Michael W. (editör). *The SAGE Handbook of Public Opinion Research*, London: Sage Publications, 2008.
- Doyuran, Levent. "Medyatik Bir Çalışma Alanı Olarak Eleştirel Söylem Çözümlemesi (Televizyon Dizileri Örneğinde)". *Erciyes İletişim Dergisi* 5, (Temmuz 2018): 301-323.
- Fairclough, Norman. *Language and Power*, New York: Longman Group, 1989.
- Fairclough, Norman. *Critical Discourse Analysis: The Critical Study of Language*, New York: Longman Group Ltd., 1995.
- Fairclough, Norman. "Söylemin Diyalektiği" *Söylem ve İdeoloji, Mitoloji-Din-İdeoloji içinde*, Hazırlayanlar: Barış Çoban, Zeynep Özarslan, 175-184, İstanbul: Su Yayınları, 2003.
- Freire, Paulo. *Ezilenlerin Pedagojisi*. Çeviren: Dilek Hattatoğlu, İstanbul: Ayrıntı Yayınları, 2008.
- Habermas, Jürgen. *Kamusalın Yapısal Dönüşümü*. Çeviren: Tanıl Bora, Mithat Sancar, İstanbul: İletişim Yayınları, 2021.
- Kapani, Münci. *Politika Bilimine Giriş*. Ankara: Bilgi Yayınevi, 2007.
- Milburn, Michael. *Sosyal Psikolojik Açından Kamuoyu ve Siyaset*. Çeviren: Ali Dönmez ve Veli Duyan, İstanbul: İmge Yayınları, 1998.
- Reisigl Martin ve Wodak Ruth. *Discourse and Discrimination: Rhetorics of Racism and Antisemitism*, Londra: Routledge, 2001.

Uğur Can AYMELEK

Sezer, Duygu. *Kamuoyu ve Dış Politika*. Ankara: Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi yayınları, 1972.

Shapiro Robert Y. "Public Opinion and American Democracy". *Public Opinion Quarterly* 75, (Aralık 2011): 982–1017.

Shepard, Walter J., "Public Opinion," *American Journal of Sociology* 15, (Temmuz 1909): 35-60.

Soroka Stuart. N. ve Wlezien Christopher. *Degrees of Democracy: Politics, Public Opinion and Policy*, New York: Cambridge University Press, 2010.

Sözen, Edibe. *Söylem: Belirsizlik, Mübadele, Bilgi/Güç Ve Refleksivite*. İstanbul: Paradigma Yayınları, 1999.

Wodak, Ruth "The Discourse-Historical Approach." *Methods of Critical Discourse Analysis* içinde, Editörler: Ruth Wodak ve Michael Meyer, 63-93. Great Britain: Sage Publication. 2001.

Wodak, Ruth. *The Discourse of Politics in Action: Politics as Usual*, Palgrave Macmillan, New York, 2009.